

Δυσοίωση Οικονομική Προοπτική: Η στάση της αντιπολίτευσης.

Τα ευρωπαϊκά κόμματα της μείζονος αντιπολίτευσης στην προσπάθειά τους να κερδίσουν στις εθνικές εκλογές, κατά κύριο λόγο, εστιάζουν την αντιπολιτευτική στρατηγική τους σε θέματα που άπτονται της υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης και της μεσο-χρόνιας προοπτικής της εθνικής τους, οικονομίας. Αυτή η συνιστώσα της πολιτικής κυριαρχεί σε κάθε προεκλογική αντιπαράθεση γιατί η οικονομία είναι ένα θέμα που αφορά τους πάντες, μιας και επηρεάζει αισθητά και άμεσα τη ζωή (προσωπική – κοινωνική – πολιτιστική κ.α.) του καθενός.

Αναμφίβολα, η προγενέστερη αλλά και η υφιστάμενη οικονομική κατάσταση είναι ένα γεγονός αμφίσημο. Ακόμα και αυτοί που διαπιστώνουν ότι βελτίωσαν το επίπεδο ευημερίας τους είναι πιθανό να θεωρήσουν ότι ο βαθμός (ή ρυθμός) βελτίωσης δεν ήταν ιδανικός. Η μη επίτευξη των επιθυμητών στόχων, όπως βεβαιώνουν οι κοινωνικοί ψυχολόγοι, αποδίδονται από το υποκείμενο σε εξωτερικά αίτια. Σε αίτια δηλαδή που δεν σχετίζονται με τη συμπεριφορά (πρόσκτηση προσόντων, ορθολογικές επιλογές, ένταση προσπάθειας κ.ά.) του υποκειμένου. Έτσι λοιπόν η υστέρηση από την επίτευξη του ιδανικού στόχου, ο οποίος θεωρήθηκε (πιθανόν λαθεμένα) από το υποκείμενο ως εφικτός, αποδίδεται αβίαστα στην κυβερνητική οικονομική πολιτική.

Η καθολική απόδοση ευθυνών στις κυβερνητικές επιλογές, κατά τις δεκαετίες του '60 και '70, ενδεχομένως να ήταν αποδεκτή, από τον αμερόληπτο παρατηρητή, μιας και ο γνώμονας χάραξης των πολιτικών εκείνης της περιόδου ήταν ετεροβαρώς προσανατολισμένος στις απόψεις του **Keyns** (έντονα παρεμβατικές και κοινωνικά προσανατολισμένες πολιτικές). Οι συνθήκες όμως, από το λυκόφως του 20^{ου} αιώνα, άρχισαν να αλλάζουν με τρόπο ώστε στο λυκαυγές του 21^{ου} η “αφανής χείρα της αγοράς” του **Smith** να κατισχύει ως αναγκαία συνθήκη για την απελευθέρωση της επιχειρηματικής δράσης, χωρίς παρεμβατικές καθοδηγήσεις και διαστρεβλώσεις, ώστε ο καθένας ανάλογα με τις ικανότητές του να αδράξει τους καρπούς των προσπαθειών του. Η κατίσχυση αυτή θα έπρεπε, λογικά, να περιορίσει την προδιάθεση του υποκειμένου στο να αναζητεί αίτια και ευθύνες, αποκλειστικά, σε εξωτερικούς παράγοντες.

Παρά την ιδεολογική μεταστροφή, τα υπολείμματα του κρατικού παρεμβατισμού έχουν εμποτίσει την αντίληψη του υποκειμένου, δημιουργώντας ένα παράδοξο στερεότυπο το οποίο συντίθεται αφενός από την απαίτησή του για ελάχιστη επέμβαση της κεντρικής διοίκησης στην επιχειρηματική δράση και αφετέρου στην οξύτατη κριτική προς την

εκάστοτε κυβέρνηση για την οκνηρή της παρέμβαση στην μικρο-οικονομική πορεία της οικονομίας. Αυτή λοιπόν η “ευνοϊκή”, για την αντιπολίτευση προϊούσα και “εύπλαστη” σύγχυση της κοινής γνώμης γίνεται ο Δούρειος Ίππος ο αναγκαίος μα και ικανός για την κατάληψη του κυβερνητικού θώκου μέσω της αιτιακά νεφελώδους, πλην όμως ενδόμυχα και εκ φύσεως ανένης αίσθησης της μη ικανοποίησης (δυσαρέσκεια) της κοινής γνώμης.

Η πορεία της οικονομίας επηρεάζει άμεσα όλους. Όλοι έχουν προσωπική εμπλοκή και συνεπώς κίνητρα επεξεργασίας. Λόγω όμως των περιορισμένων γνωστικών μας δυνατοτήτων, δεν έχουμε την ικανότητα (επαρκής προηγούμενη γνώση) ή τη δυνατότητα (ελλιπείς πληροφορίες) επεξεργασίας των πληροφοριών. Έτσι δεν εξετάζουμε την ποιότητα των επιχειρημάτων αλλά την ελκυστικότητα της πηγής. Μάλιστα η ελκυστικότητά της, ενισχύεται όταν συμβαδίζει με την προδιάθεση που έχουμε για εξωτερική απόδοση αιτιών. Ακόμα και τα υποκείμενα που έχουν τόσο την ικανότητα όσο και την δυνατότητα επεξεργασίας των πληροφοριών είναι πιθανό να συμμορφωθούν με μια γενικευμένη και περιρρέουσα πεποίθηση, η οποία εξυπηρετεί την ενστικτώδη (αντανακλαστική) προσπάθεια αυτό-απενοχοποίησης.

Όταν λοιπόν, ακόμα και τα διαμορφωμένα γεγονότα και τα αποτελέσματά τους, που είναι διακριτά απ’ όλους, μπορούν να ερμηνευτούν με μεγάλη ελαστικότητα και να οδηγήσουν σε διφορούμενα πορίσματα, πόσο μάλλον όταν τη θέση της κριτικής των γεγονότων παίρνει η μελλοντική πρόβλεψη. Αυτή, μπορεί να μορφοποιηθεί από την αντιπολίτευση, πολύ πιο εύκολα, με τρόπο ώστε να προκαταλαμβάνει μια δυσοίωνη οικονομική προοπτική. Η μεθοδολογία αυτή, όταν εκλείπουν η καταστροφολογία και οι υπερβολές, είναι εύλογη και έλλογη εντός ενός περιβάλλοντος προεκλογικής αντιπαράθεσης. Δυστυχώς όμως έχει και τις αναπότρεπτες παρενέργειές της για την εθνική οικονομία.

Το φαινόμενο της “αυτοεκπληρούμενης προφητείας” ενεργοποιείται. Η οικονομική προσδοκία φορτίζεται αρνητικά, με τρόπο ώστε να επηρεάσει την επιχειρηματική δράση (επενδύσεις), η αρνητική μεταβολή της οποίας επιβεβαιώνει την προσδοκία. Έτσι η αναίτια υιοθέτηση της πρόβλεψης περί αρνητικής οικονομικής προοπτικής, μεταλλάσσεται σε αιτιώδη παράγοντα επιχειρηματικής αδράνειας, που οδηγεί τελικά στην ενσάρκωση της οικονομικής καχεξίας (επιβεβαίωση της πρόβλεψης). Το μοντέλο είναι δυναμικό, ανατροφοδοτούμενο και δύσκολα αναστρέψιμο. Αλλά ακόμα και αν οι αιτίες είναι υπαρκτές, αρκούντως τεκμηριωμένες και έγκυρα αναλυμένες, η αρνητική προφητεία είναι

περιττή μιας και αυτές (οι αιτίες) θα εντοπιστούν, θα περιθωριοποιηθούν και θα εξαλειφθούν από την λειτουργία της οικονομίας της αγοράς.

Στο βαθμό που η μελλοντική πρόβλεψη δεν αποσκοπεί στην εδραίωση ενός αρνητικού οικονομικού περιβάλλοντος (για την εθνική οικονομία των κομμάτων της μείζονος αντιπολίτευσης) αλλά στη χρήση της ως μέσο “πίεσης” προς το εκλογικό σώμα για την επίτευξη του στόχου (νίκη στις βουλευτικές εκλογές), και προκειμένου να μην καθιερωθεί στην συνείδηση του οικονομικού υποκειμένου με τρόπο ώστε να επηρεάσει την οικονομική του συμπεριφορά, καλό θα ήταν η όποια πρόβλεψη να γίνεται με την δέουσα προσοχή και η έντασή της να είναι σαφώς υποδεέστερη της κριτικής των γεγονότων. Άλλωστε το αρνητικό οικονομικό κλίμα θα είναι παρών όταν τα κόμματα της μείζονος αντιπολίτευσης, των ευρωπαϊκών κρατών, κλιθούν να εφαρμόσουν την δική τους οικονομική πολιτική, η οποία θα έχει να καταπολεμήσει έναν ψυχολογικό αντίπαλο που εκτράφηκε, ακούσια, από τα ίδια.